

בעזהשי"ת

מִיָּמֵי עֲמוּקִים עֵצָה בְּלֵב-אִישׁ וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלָה

סטריקור

קובץ דברי תורה

עצה ותבונה

דברי תורה

מכ"ק מרז אדמו"ר זצלה"ה

'עומק לב'

שיעורי תורה וחסידות
מכ"ק מרז אדמו"ר שליט"א

'מים עמוקים'
'דולה התבונה'

פרשת

נח

תשפ"ג

מכון זכור
לאברהם
סטריקוב

לזכר עולם יהיה צדיק

כ"ק מרן אדמו"ר

הרה"ק רבי **יעקב יצחק דן** הי"ד זי"ע

בן כ"ק מרן אדמו"ר

הרה"ק רבי **אלימלך מנחם מנדל** זי"ע

מסטריקוב

ד' חשוון תש"ד

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל

נדבת

הר"ר דוד חסידה הי"ו

אלעד

לרגל שמחת הולדת הבן בשעתו"מ

יה"ר שירונו רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

לתרומות והנצחות:

052-7620204

רחוב דוד 32 ירושלים

קובץ ל"ב

ערש"ק פר' נח תשפ"ג

ניתן להאזין לשיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

מדי ליל שישי בשידור חי במערכת 'קול סטריקוב' מס' 072-3371263 שלוחה 4.

כמו כן ניתן להאזין לאחר השיעור בקו שיעורי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ב'קול הלשון'

מס' 073-2951269 שלוחה 1.

נח

אותו, וכמו שלא יקח אבן יקרה השווה
הון רב וישליך אותה לאשפה, כך כאשר
יתבונן ציקר תפארת נשמתו ומהיכן
חוצצה, לא יחצה ולא ישמע לקול היצר
המפתהו לחצק אשפתות.

והאופן השני להינצל מפגעי הזמן, היא
דרך ההכנעה והשפלות, כי
מחמת שפלותו והכנעת לבו לפני ה', לא
יצא לכלל עצירה.

וזוהו שנחלקו רבותינו, יש אומרים שנח
הנדיק כאשר ציקש עלות איך
להינצל ממעשי הרשעים בני דור המבול
היה תמיד חושב ומתבונן בשצח וצמעלת
נשמתו, שאם היה צדור נדיקים היה
נדיק הרצה יותר, וממילא לא היה יכול
להרשות לעצמו להתערב עם אותם
שפלים ותועזים ששקעו צמולות
תאוותיהם הנצזות ומרדו צהקצ"ה, וזה
מה שהדגישה התורה צתיצת

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו (ו).
(ט). וברש"י: "צדורותיו, יש
מרצותינו דורשים אותו לשצח, כל שכן
שאלו היה צדור נדיקים היה נדיק יותר,
ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה
נדיק, ואלו היה צדורו של אצרהס לא
היה נחשצ לכלוס".

ובבר תמהו בספד"ק שאם אפשר
לדרוש את הנדיק לשצח למה
לדורשו לגנאי, וצפרט שהתורה מעידה
עליו שהיה נדיק תמים. ואא"ז ב"ק
אדמו"ר הרמ"ז זי"ע פירש דצרי
רש"י, כי הנה לאיש היהודי הרוכה
לעצוד את ה' ולא להיגרר אחר
ההפקרות השוררת צרחוב, יש שתי
הנהגות, האחת, לחשוב תמיד כי
"צשצילי נצרח העולם" (סנהדרין לו.),
ומכח מחשצה זו יתחזק שלא ליפול צטיט
היוון זוהמת החטאים והעוונות הסוצצת

'צדורותיו', שמחשבה זו שייקר את מעלתו בקדושה, היא שעמדה לו להישאר צדקו.

ואילו יש מרצותינו שאומרים שנת נהג דווקא בהנהגה השנייה, שחשב על פחיתות עצמו והכניע את לבו עד עפר, בזה שאם היה צדורו של הצרהם לא היה נחשב לכולם, והכנעה זו היא שסייעה בעדו שלא להיגרר אחר בני דורו המושחתים, וזה הכוונה 'צדורותיו', שניצל מדרך רשעים על ידי שהתבונן בשפלותו שרק צדורותיו הוא ראוי להיקרא לדיק.

ובאמת שני הדרכים הללו יש לאחוז בהם יחדיו, מזה ומזה אל תנח ידך, וכמאמר הרה"ק הרבי ר' בונים מפרשיסחא זי"ע הידוע (הוצא ציטוט ישראל בפרשתן אות 3, ועיי"ש באריכות) שכל איש מישראל צריך שיהיו לו שני צחינות אלו, לומר בצבילי נצרח העולם, ומידת הצרהם אצינו ע"ה "ואנכי עפר ואפר" (בראשית יח, כו), ולריוך האדם לדעת מתי ישתמש בצחינה זו ומתי ישתמש בצחינה זו. ובה יש לפרש הכתוב (דברים י, יב) "ועתה ישראל מה ה' אלוקיך שואל מעמך", שחיבת 'מה' מרמוז על שני

צחינות אלו, שמורה על עניין של גדלות, כמו שנאמר (תהלים קד, כד) "מה רבו מעשיך ה'", והוא ג"כ לשון שפלות כמו שנאמר (שמות כו, ח) "ונחנו מה". היינו כי שני צחינות אלו ה' אלוקינו שואל מעמנו, להשתמש בהם כל אחד באשר הוא נצרך.

ולבן גם רצותינו שנחלקו צעניין זה, אם נח נהג צמידת 'ויגבה לבו בדרכי ה', או צמידת ההכנעה והשפלות, לא נחלקו רק מה הייתה מידתו העיקרית אשר בה השתמש ביותר, אצל כולי עלמא מודי שהולך קצת גם למידה השנייה, וגם הימנה לא הניח את ידו.

ותבא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית טרף בפיה וידע נח כי קלו המים מעל הארץ (ת, יא). וברש"י: "אמרה יהיו מזונותי מרורין כזית צידו של הקצ"ה, ולא מתוקין כדבש צידי צפר ודס".

ונראה שדבר זה נאמר על ידי היונה דווקא כעת, כאשר על ידי זה נתבשר יונה על גמר המצול. כי זהו התיקון לחטאם של דור המצול. ש"לא

שלא יציא עוד מצול לעולם, נראה שהנה דור המצול חטאו בשלוש עצירות, גילוי עריות, עבודה זרה וגזל, וכמו שנאמר לעיל (ו, יא) "ותשחת הארץ לפני האלקים ותמלא הארץ חמס", ופירש"י, "ותשחת, לשון ערוה ועבודה אלילים, וכו', ותמלא הארץ חמס, גזל", ועל זה בא עונש המצול, כמו שפירש רש"י עה"פ (שס, יג) "ויאמר אלהים לנח קח כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם", "קח כל בשר, כל מקום שאתה מולא זנות ועבודה אלילים, אנדרלמוסיה באה לעולם, והורגת טובים ורעים, כי מלאה הארץ חמס, לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל".

וישלושה עצירות אלו הם פוסלים בקרבן, כמו שפירש"י

עה"פ (ויקרא ח, ז) "אדם כי יקריב מכם קרבן לה' מן הצהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם", "אדם, למה נאמר, מה אדם הראשון לא הקריב מן הגזל שהכל היה שלו, אף אתם לא תקריבו מן הגזל", הרי גזל, "מן הצהמה, ולא כולה, להוציא את הרובע ואת הנרבע", הרי גילוי עריות, "מן

נחתם גזר דינם אלא על הגזל" (רש"י לעיל ו, יג), והנה בחטא הגזל נכלל גם כן מה שהגזלן הוא חסר ציטחון בהקצ"ה, שאינו צוטח שמה שמיועד לו יגיע אליו בדרכים כשרות. והתיקון לזה הוא על ידי שיתנהגו ההיפך מזה, וכדברי הרמב"ם הנודעים (פ"ג מהל' דעות ה"ג) שבעל תשובה אין לו להלך בדרכי האמנעי אלא בקנה השני, עד שירגיל עצמו לעמוד על הדרך הישרה, וזהו צמה שאמרה היונה 'יהיו מזונותי מרורין כזית צידו של הקצ"ה, ולא מתוקין כדבש צידי בשר ודם', אף שהבשר ודם נותן לה מרצונו, מכל מקום היא רוצה להתפרנס מיד הקצ"ה בעצמו בלי שום יד אדם באמנע, וזהו שלימות הציטחון, ועל ידי זה יבשה הארץ.

ויבן נח מזבח לה' ויקח מכל בהמה ויבן המזבח ומכל העוף המהור ויעל עלת במזבח, וירח ה' את ריח הניחח ויאמר ה' אל לבו לא אספ לקלל עוד את האדמה (שם, כ"א).

ולחבין העניין שדווקא על ידי ריח קרבנו של נח ניחם ה' ואמר

הצקרה, להוֹלִי'א את הנעצד", הרי עצודה זרה.

ונח איש לדיק ידע שהשחתת דור המצול היה צשלושה עצירות אלו, ולכן צנא'תו מן התיצה הקריצ קרצנות לפני ה' מצהמות שהיו נקיות ומרוחקות מכל שלושה דצרים אלו, והיה צזה הוראה שמהיום והלאה ישמרו הצרואים על עצמם שלא להיכשל בעצירות אלו. והקצ"ה ראה את כוונתו ומעשיו של נח, וקיבל צרנון את קרצנו, ואמר שלא יוסיף עוד לקלל את האדמה, כי צקרצנותיו של נח נתקנו כל הפרטים שגרמו למצול, ונקצע עי"ז חוצת הזהירות שלא להיכשל צהם שוב.

עוד י"ל צעניין קרצנות נח אחר המצול, שגרמו לנחת רוח לפני ה' עד

שאמר שלא יוסיף לקלל את האדמה. כי "על שלושה דצרים העולם עומד, על התורה ועל העצודה ועל גמילות חסדים" (אצות פ"א מ"צ). והנה תורה למד נח עוד לפני המצול, שהרי ידע להצחין צין הצהמות והעופות הטהורים וצין הטומאים, לקחת מן הטהורים שצעה שצעה להכניס לתיצה וכמו שפירש"י (לעיל ז, צ) "למדנו שלמד נח תורה", וגמילות חסדים עשה נח צמשך זמן המצול עם כל הצעלי חיים שהיו עמו צתיצה, שזנס ופרנסם. ולכן כאשר ילא הקריצ מיד קרצן לה', להשלים גם את עמוד העצודה, אשר צלעדיה אין העולם יכול לעמוד. ואז ממילא 'וירח ה' את ריח הניחח ויאמר ה' אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה', כי נשלמו כל עמודי העולם אשר יחזיקו אותה לצל תימוט.

מים עמוקים

ליקוטי אמרים תניא - פרק כ"ה

אין מספיקין בו' (יומא פה:) היינו שאין מחזיקים ידו להיות לו שעת הכושר לעשות תשובה אבל אם דחק השעה ועשה תשובה אין לך דבר שעומד בפני התשובה ואף על פי כן כל איש ישראל מוכן ומזומן למסור נפשו על קדושת ה' שלא להשתחוות לעבודה זרה אפילו לפי שעה ולעשות תשובה אחר כך, והיינו מפני אור ה' המלוכש בנפשם כנ"ל, שאינו בבחינת זמן ושעה כלל אלא למעלה מהזמן ושליט ומושל עליו כנודע.

והן בבחינת ועשה טוב להתגבר כארי בגבורה ואומץ הלב נגד היצר המכביד את גופו ומפיל עליו עצלה מבחינת יסוד העפר שבנפש הבהמית מלהטריח גופו בזריזות בכל מיני טורח ועבודת משא בעבודת ה' שיש בה טורח ועמל כגון לעמול בתורה בעיון ובפה לא פסיק פומיה מגירסא וכמאמר

וזהו שכתוב (דברים ל, יז) 'כי קרוב אליך הדבר מאד' וגו', שבכל עת ובכל שעה בידו של אדם וברשותו הוא להעביר רוח שטות והשכחה מקרבו ולזכור ולעורר אהבתו לה' אחד המסותרת בודאי בלבבו בלי שום ספק וזהו שנאמר 'ובלבבך', ונכלל בה גם דחילו דהיינו שלא ליפרד בשום אופן מיחודו ואחדותו יתברך אפילו במסירת נפש ממש בלי שום טעם ושכל מושג אלא בטבע אלקי.

וכ"ל שכן בשבירת התאוות הקלה מיסורי מיתה שקרוב אליו הדבר יותר לכבוש היצר הן בבחינת סוד מרע אפילו מעבירה קלה של דברי סופרים שלא לעבור על רצונו יתברך מאחר שנפרד בה מיחודו ואחדותו כמו בעבודה זרה ממש בשעת מעשה והרי גם בעבודה זרה יכול לעשות תשובה אחר כך. ואף ש'האומר אחטא ואשוב

רז"ל (ע"ז ס:): 'לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי', וכן לתפלה בכונה בכל כחו ממש, וכן בעבודת ה' שהוא בדבר שבממון כמו עבודת הצדקה וכיוצא באלו ממלחמות היצר ותחבולותיו לקרר נפש האדם שלא להפקיר ממונו ובריאות גופו, שלעמוד נגדו ולכבשו קרוב מאד אל האדם, כשישים אל לבו שלנצח היצר בכל זה ויותר מזה ולעשות הפכו ממש קל מאד מיסורי מיתה ה' ישמרנו, ויסורי מיתה ה' ישמרנו היה מקבל באהבה וברצון שלא ליפרד מיחודו ואחדותו יתברך אפילו לפי שעה להשתחות לעבודה זרה ח"ו.

וכ"ל שכן שיש לו לקבל באהבה וברצון כדי לדבקה בו לעולם ועד דהיינו כשיעשה רצונו יתברך בעבודה זו יתגלה בה פנימית רצון העליון בבחינת פנים וגילוי רב ולא בהסתר כלל וכשאין שום הסתר פנים ברצון העליון אזי אין דבר נפרד כלל וכלל להיות יש ודבר בפני עצמו ולזאת תהיינה נפשו האלקית והחיונית ולבושיהן כולן מיוחדות בתכלית היחוד ברצון העליון ואור אין סוף ברוך הוא כנ"ל.

ויחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד כי הוא יתברך ורצונו למעלה מהזמן וכן גילוי רצונו שבדבורו שהיא התורה הוא נצחי וכמו שנאמר (ישעיה מ, ט) 'ודבר אלקינו יקום לעולם', 'ודבריו חיים וקיימים' בו' (זרכות קריאת שמע), 'ולא יחליף ולא ימיר דתו לעולמים' בו' (פיוט יגדל). אלא שלמטה הוא תחת הזמן ובאותה שעה לבדה שעוסק בה בתורה או במצוה, כי אחר כך אם עוסק בדבר אחר נפרד מהיחוד העליון למטה. והיינו כשעוסק בדברים בטלים לגמרי שאין בהם צורך כלל לעבודת ה' ואף על פי כן כשחוזר ושב לעבודת ה' אחר כך לתורה ולתפלה ומבקש מחילה מה' על שהיה אפשר לו לעסוק אז בתורה ולא עסק ה' יסלח לו, כמאמר רז"ל (יומא פו.) 'עבר על מצות עשה ושב לא זו משם עד שמוחלין לו'.

ולזה תקנו ברכת 'סלח לנו' שלש פעמים בכל יום על עון ביטול תורה שאין אדם ניצול ממנו בכל יום, וכמו התמיד שהיה מכפר על מצות עשה (יומא לו). ואין זה 'אחטא ואשוב' אלא אם כן שבשעת החטא ממש הוא סומך על התשובה ולכך חוטא כמו שנתבאר במקום אחר.

ומצותיה תלוי בזה שיזכור תמיד ענין
מסירת נפשו לה' על יחודו שיהיה קבוע
בלבו תמיד ממש יומם ולילה לא ימיש
מזכרונו כי בזה יוכל לעמוד נגד יצרו
לנצחו תמיד בכל עת ובכל שעה כנ"ל.

ובזה יובן למה צוה משה רבינו ע"ה
במשנה תורה לדור שנכנסו לארץ
לקרות קריאת שמע פעמים בכל יום
לקבל עליו מלכות שמים במסירת נפש,
והלא הבטיח להם 'פחדכם ומוראכם
יתן ה' וגו'. אלא משום שקיום התורה

דולה התבונה

זכירת עניין המסירות נפש ככח להתגברות על היצר הרע

ומסתעף להתבוננות בעניין השואה הנוראה

שיעור בספה"ק לקוטי אמרים תניא

יו"ד דרבנו הרה"ק רבי יעקב יצחק דן זי"ע הי"ד

ד' חשוון תשפ"א

ההתעוררות ביום ההילולא של רבינו הי"ד שנעקד על קידוש ה' – בעניין מסירות נפש

יומא דהילולא הוא זמן של התעוררות, ובדרך כלל זהו על ידי שחוזרים על דברי תורה
ומעשיות מבעל ההילולא, אולם במקרה דנן לא נשאר כמעט כלום מרבינו. לבנו,
כ"ק אדמו"ר אא"ז זי"ע, היה עניין שלא לדבר כל כך על ענייני השואה, וכמו ששח
בעצמו כמה פעמים על גדולי הצדיקים שניצלו, הרבי הזקן מגור והבעלזער רב זי"ע,
שלא שמעו מפיהם כלום על הדברים שעברו במלחמה, ואף שהיה להם בנים וב"ב

שנספו בעתות צר ומצוק, לא הזכירו מזה מאומה. רק פעם אחת דיבר הרבי מגור זי"ע על ספר תורה שכתב לשם מצוות כתיבת ס"ת ואבדו עקבותיו בעת המלחמה, ודן בעצמו אם מוטלת עליו החובה לכתוב ספר תורה אחר. כך הוא הזכיר את עניין המלחמה כאשר היה זה נוגע לשאלה בהלכה, אבל מלבד זאת לא רצו הצדיקים לדבר. וכך גם הרבי זי"ע לא דיבר כל כך, ולכן לא נשאר כמעט ד"ת ומעשיות מרבינו בעל ההילולא זי"ע הי"ד. לפעמים חזר הרבי זי"ע על איזו מימרא מאביו, אבל זה לא היה שכיח.

ובכן, כאשר מתאספים יחד וחושבים איזה דבר חיזוק והתעוררות אפשר להוציא מזה, נראה שאם אין דברי תורה ועובדות, נתבונן באיזה עניין כללי שיש לו שייכות לחיי רבינו בעל ההילולא. והנה זה עתה עברה שנה מתחילת ההתחזקות ללמוד כל שבוע איזה עניין בספה"ק תניא - אמנם לא כולם יכולים לבא, ותחת זאת יש הרבה שמשתתפים ממקום מושבם דרך הטלפון, ובאופן כללי המציאות אצלנו שאי אפשר כל כך להתאסף יחד באופן תדיר, כיוון שכל אחד גר במקום אחר, וממילא טוב הדבר שיש איזה עניין שכולם יכולים להשתתף בו - עכ"פ חשבתי שלכבוד היומא דהילולא נלמד יחד פרק בתניא בדבר שיש לו שייכות לבעל ההילולא, והוא פרק כ"ה המדבר בעניין מסירות נפש - שזה בעצם מה שנשאר מרבינו זי"ע, שאחר כל מסכת חיו הנאדרים בקודש עלה בסערה על מזבח קידוש ה'.

ובדברי התניא בפרק זה יוצא שעניין מסירות נפש יש לו שייכות עם כל יהודי במצב הקבוע של חיו, אשר מדי יום ביומו יש לו שייכות לעניין של קידוש ה'. פרק זה הוא אחד מהפרקים שאפשר לומר שהוא חשוב ונחוץ ביותר לכל יהודי ויהודי, וכמו שהתניא בעצמו מדגיש בסוף הפרק את חשיבות עניין זה, ובו מתבאר איך "קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבך לעשותו" (דנ"ס ל, ז) - שהוא תכלית ומטרת ספר התניא, וכמו שכתב בדף השער "מיוסד על פסוק 'כי קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבך לעשותו'" - אשר לכאורה פסוק זה צריך ביאור טובא, איך ייתכן לומר שדרך התורה והמצוות קרובה אל האדם מאוד, הרי אנו יודעים כמה קשה הוא להגיע לתכלית הנרצית. ועל זה בא התניא - "לבאר היטב איך הוא קרוב מאד, בדרך ארוכה וקצרה".

וכך יש במשך הספר כמה אופנים שמבאר בהם איך הוא באמת 'קרוב אליך הדבר מאוד', וכך גם פרק זה, פרק כ"ה, שבא לבאר בו עניין שעל ידו עבודת ה', בסור מרע ובעשה טוב, קרובה מאוד, בפך ובלכבך לעשותו, וכפי שפותח את הפרק: וזהו שכתוב 'כי קרוב אליך הדבר מאד' וגו' -

כלל גדול בלימוד ספרי חסידות - ללמוד רק מאמרים המקרבים את העבודה אל האדם

אגב אורחא, מדי דברנו על יסוד ספר התניא, ראוי לבאר כלל גדול בעניין לימוד הספרים הקדושים - אשר כידוע הרבה מיני ספרים יש, ובכל ספר וספר בעצמו ישנם סוגים שונים של מאמרים, ומצוי לפעמים גם שהיסודות העולים בהם הם הפוכים זה מזה, דרך כזו ודרך כזו, פעם אמרה חריפה מאוד, ופעם אמרה מחזקת ומעודדת מאוד, והאדם ההוגה בספה"ק נתקל רבות בשאלה איזה מאמר מתאים ומיועד בשבילו ואיזה מאמר אינו שייך לדרגתו, איזה דבר תורה יש לו לחזור ולשנן, ואיזה לא.

ונראה שהתשובה לשאלה זו היא הפתיחה האמורה לספר התניא - כלומר, אם סופו של מאמר זה ש'קרוב אליך הדבר מאוד', אזי תתפסנו בשני ידיים, תאחו בו ולא תרפה ממנו, ואילו אם המאמר אינו מביא אותך להרגשה זו שעבודת ה' קרובה אליך מאוד, אלא הוא מרחק ומרפה את ידיך מן העבודה - הרי אין זה בשבילך. אם אתה לומד מאמר שהעולה מכל המהלך שם שעבודת ה' נפלאה ונשגבה היא עד למאוד, נדמית לך כהר גבוה שקשה לטפס עליו ולהגיע לפסגתו, אזי אין מאמר זה מתאים לדרגתך ואינו מיועד לך, תעזוב אותו, הוא מיועד בשביל אנשים אחרים, ורק מאמרים שמקרבים אותך לעבודת ה', ואפשר להתחבר לדרך העבודה השנויה בהם, אותם צריך לקחת כלקח טוב וכדרך חיים.

זה מה שהתניא בא לעשות - לבאר איך הדבר קרוב אליך מאוד, וזה כלל גדול בלימוד החסידות, שמטרתה לתת דרך איך לקרב, ולא לרחק. וכלשון המודרש (מנמונא יתרו, ו. וראה שמו"ר כו, ז וצמפרשים עס), הביאו בספה"ק תורת אמת (פרשת יתרו, ד"ה וישמע יתרו; ד"ה וילא משה), שהקב"ה אמר "אני הוא שמקרב ואיני מרחק". הקב"ה בא לקרב, אם יש דברים שקשים הרי שהם לא המבוקש, אלא צריך לדעת תמיד לחפש את ההתקרבות.

בכל יהודי יש הכנה למסור נפשו למען היהדות בלי שום טעם ושכל

עב"פ, גם כאן בא התניא לבאר איך קרוב אליך הדבר מאוד - שבכל עת ובכל שעה בידו של אדם וברשותו הוא להעביר רוח שטות והשכחה מקרבנו - דבריו באים בהמשך למה שכתב לעיל מינה בפרק כ"ד על מאמר חז"ל (סוטה ג.) "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות", שהכוונה בזה, כי כל יהודי יש בו נשמה קדושה בירושה מהאבות הק' שנמשכת וקרובה מטבעה לתורה ומצוות, ובכח זה הוא עובד את ה' ומקיים מצוותיו, וה'רוח שטות' היא כזו הפועלת שישכח מרצונו האמיתי שיש לו בנשמתו להיות קרוב להקב"ה, וממילא בא לידי חטא. אולם ביד האדם להעביר רוח שטות זו המשכחת ממנו את רצונו הפנימי - ולזכור ולעורר אהבתו לה' אחד המסותרת בודאי בלבנו בלי שום ספק - כי כאמור, כל יהודי יש לו בלבו אהבת ה' בירושה מהאבות, זה נמצא בקרבנו, והוא צריך רק לעורר זאת.

וזהו שנאמר 'ובלבבך', ונכלל בה גם דחילו - שכמו שלכל יהודי יש מידת אהבה בנשמתו, יש לו גם כן את מידת היראה - דהיינו שלא ליפרד בשום אופן מיחודו ואחדותו יתברך - היינו כי יש סוג יראה שהיא חלק ממידת האהבה, שהאדם שיש אהבה בינו לבין זולתו, ירא מלעשות דבר שעלול לפגום באהבה השרויה ביניהם ולגרום לפירוד, וכמו כן כל יהודי כחלק ממידת אהבת ה' שיש לו, הוא גם ירא שלא ליפרד חלילה ממנו. ויראה זו היא אפילו במסירת נפש ממש בלי שום טעם ושכל מושג אלא במטע אלקי -

התניא מקצר כאן, כי זה כבר התמצית של כל האמור לעיל, ולעיל האריך בעניין זה, שראו בכלל ישראל בכל הדורות, אפילו אנשים פשוטים, קל שבקלים, במקום שעמדו להביא את היהודי לפירוד מהקב"ה, כמו עבודה זרה שזה ממש פירוד מאור ה', אזי תמיד היו מוכנים למסירות נפש ממש. הרבה יהודים בכל הדורות מסרו את נפשם על היהדות, על יסודות הדת. כשהיה מצב שיהודים היו צריכים מסירות נפש, אזי גם אנשים פשוטים היו מוכנים לכך. שזהו בעצם דבר בלתי מובן, 'בלי שום טעם ושכל' כלל, איך לאנשים פשוטים היה בכלל את ההכנה השכלית והנפשית לזה, הרי הם לא ידעו מאומה.

לא מזמן סיפרו מעשה עם יהודי שנלב"ע, הוא נולד למשפחה שכבר בחו"ל לא היו שומרי תומ"צ, ובא כאן עם משפחתו לארץ ישראל ונתחנך כאן בלי שום ידיעה מידישקייט, עד היות בן שלושים לא ידע מאומה, ואז נודע לו שהוא יהודי, ומיד עזב את כל משפחתו וסביבתו, עוד טרם ידע את משמעות הדבר, כדי לקבל עליו את עול היהדות. והיה זה מתוך וויתור עצום כיוון שלמשפחתו היה ממון רב, והחזיקו אותו, וכשחזר בתשובה הפסיד את הכל, כיוון שרצה להיות יהודי.

זהו מעשה ממש מהדור האחרון, מעשה נפלא, הוא לא ידע כלום מיהדותו, רק שמע שהוא יהודי, וזה היה די בשבילו כדי למסור את 'כל מאודו', כל ממונו, כדי לחזור בתשובה. והרי אי אפשר להשיג זאת בכלל, מה יש לו עם יהדות כדי למסור את עצמו כל כך בעבודה. אלא רואים שהעניין של ההתמסרות ליהדות נמצא באדם דווקא למעלה מטעם ודעת, 'בטבע אלוקי', כדברי התניא.

אם ליסורי מיתה מוכן כל אדם, כל שכן לכבוש את היצה"ר בסור מרע ועשה טוב

ובכן אחר הדברים האלה, שיש בכל יהודי הכנה פנימית למסור את נפשו למען יהדותו, הוא ממשך כאן: וכל שכן בשבירת התאוות הקלה מיסורי מיתה שקרוב אליו הדבר יותר לכבוש היצר הן בבחינת סור מרע אפילו מעבירה קלה של דברי סופרים שלא לעבור על רצונו יתברך מאחר שנפרד בה מיחודו ואחדותו כמו בעבודה זרה ממש בשעת מעשה - כמו שביאר בפרקים הקודמים שבכל עבירה האדם נפרד מאחדותו יתברך, ממש באותה בחינה של עבודה זרה. וממשיך לאפוקי מדעה זו שהיהודי מוכן למסירות נפש על עבודה זרה דווקא, כי בכך הוא מנתק עצמו מיהדותו לגמרי, אבל בעבירה אחרת האדם חושב שלא אירע מאומה, כי עדיין אפשר לתקן, זה אינו כי - והרי גם בעבודה זרה יכול לעשות תשובה אחר כך. ואף ש'האומר אחטא ואשוב אין מספיקין' בו' (יומא פס:) - לעשות תשובה - היינו שאין מחזיקים ידו להיות לו שעת הכושר לעשות תשובה - אין מסייעים אותו - אבל אם דחק השעה ועשה תשובה אין לך דבר שעומד בפני התשובה -

אם כן למה ימסור האדם נפשו על עבודה זרה, הרי יכול אחר כך לחזור בתשובה. יסלק אפוא כעת מעליו את אימת הגוי, ואחר כך יעשה תשובה. אולם אין הדבר כן – ואף על פי כן כל איש ישראל מוכן ומזומן למסור נפשו על קדושת ה' שלא להשתחוות לעבודה זרה אפילו לפי שעה ולעשות תשובה אחר כך, והיינו מפני אור ה' המלוכש בנפשם כנ"ל, שאינו בבחינת זמן ושעה כלל אלא למעלה מהזמן ושליט ומושל עליו כנודע. – ואם כן, הרי זה הדבר בכל סור מרע, בכל עבירה, שבשעה שעובר על רצונו יתברך הוא נפרד מיחודו ואחדותו יתברך ממש.

והן בבחינת ועשה טוב להתגבר כארי בגבורה ואומץ הלב נגד היצר המכביד את גופו ומפיל עליו עצלה מבחינת יסוד העפר שבנפש הבהמית – כפי שמבאר בפרק הראשון שכל מידה מושרשת בבחינה אחרת מהארבע יסודות, ועצלות בא מיסוד העפר, וקשה להתגבר על זה – מלהטריח גופו בזריזות בכל מיני טורח ועבוד' משא בעבודת ה' שיש בה טורח ועמל כגון לעמול בתורה בעיון ובפה – לפעמים לומדים בראיית עיניים, בלי להוציא מן הפה, נקל יותר ללמוד כך בלי להפעיל גם את הפה, זה עמל מסוים, אולם זה גופא נדרש מן היהודי, להיות 'עמל בתורה', "שתהיו עמלים בתורה" (רש"י ויקרא כו, ג), וכלשון התורה כהנים (צמקומי, א) הובא בספדה"ק אגרא דב"ה (פרשת צמקומי ד"ה מוכת) ש"המקום מתאוה שיהו עמילים בתורה", הקב"ה יש לו כביכול תאוה שיהודי יהיה עמל בתורה – לא פסיק פומיה מגירסא וכמאמר רז"ל (ע"ז ה:) 'לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי' – נכלל בזה גם היגיעה בעצם לימוד התורה, וגם החזרה והשינון הרבה, שזה ג"כ נמשל לחמור שנושא על כתפו משא רב, וכמו כן החזור והשונן נושא עמו תורה הרבה שיודע בע"פ.

וכן לתפלה כבונה בכל כחו ממש – זהו יגיעה קשה – וכן בעבודת ה' שהוא בדבר שבממון כמו עבודת הצדקה – זה גם כן קשה מאוד לאדם, לתת צדקה מממונו – וכיוצא באלו ממלחמות היצר ותחבולותיו לקרר נפש האדם שלא להפקיר ממונו ובריאות גופו –

איך אפשר להתגבר על יצר הרע זה, שנראה כקשה מאוד. באמת אין הדבר כן, כי - שלעמוד נגדו ולכבשו קרוב מאד אל האדם, כשישים אל לבו שלנצח היצר בכל זה ויותר מזה ולעשות הפכו ממש קל מאד מיסורי מיתה ה' ישמרנו, ויסורי מיתה ה' ישמרנו היה מקבל באהבה וברצון שלא ליפרד מיחודו ואחדותו יתברך אפילו לפי שעה להשתחות לעבודה זרה ח"ו - הרי מוכן לכך שאם יחייבוהו מיתה ימסור את נפשו, ואם כן בוודאי הוא מוכן למסור את תאוותיו ורצונותיו.

הדביקות הנצחית שזוכה לה האדם על ידי 'עשה טוב'

וכל שבן שיש לו לקבל באהבה וברצון כדי לדבקה בו לעולם ועד - כאשר האדם מתגבר ל'עשה טוב', הרי הוא מתדבק בהקב"ה לעולם ועד. דברים אלו הם הבנה יסודית וגדולה על קרבת ה' הנוצרת על ידי קיום תורה ומצוות - דהיינו כשיעשה רצונו יתברך בעבודה זו יתגלה בה פנימית רצון העליון בבחינת פנים וגילוי רב ולא בהסתר כלל וכשאינן שום הסתר פנים ברצון העליון אזי אין דבר נפרד כלל וכלל להיות יש ודבר בפני עצמו - וכאשר אין פירוד, אזי האדם מתקרב לגמרי לאור ה' - ולזאת תהיינה נפשו האלקית והחיונית ולבושיהן בולן מיוחדות בתכלית היחוד ברצון העליון ואור אין סוף ברוך הוא כנ"ל - אמור מעתה כי בשעה שאדם עוסק בתורה בתפילה ובמצוות נהיה כל כך קרוב אל ה' עד שנהיה בטל לגמרי לאור ה'.

ויחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד כי הוא יתברך ורצונו למעלה מהזמן וכן גילוי רצונו שבדבורו שהיא התורה הוא נצחי - וממילא כשעוסקים בתורה נתגלה התגלות כזו שנשארת לנצח - וכמו שנאמר (ישעיה מ, ט) 'ודבר אלקינו יקום לעולם', 'ודבריו חיים וקיימים' כו' (נרכות קריאת שמע), 'ולא יחליף ולא ימיר דתו לעולמים' כו' (פיט 'גדל') - הקב"ה הוא נצחי, וממילא כאשר נתגלה מאורו יתברך גילוי גמור בלי שום פירוד, הרי גילוי זה הוא ג"כ נצחי.

אלא שלמטה הוא תחת הזמן - אנו נמצאים בעולם הזה הגשמי והחומרי, וגם ייחוד נצחי זה הוא תחת הזמן ואינו מתגלה אלא - ובאותה שעה לבדה שעוסק בה בתורה או במצוה, כי אחר כך אם עוסק בדבר אחר נפרד מהיחוד העליון למטה.

והיינו כשעוסק בדברים בטלים לגמרי שאין בהם צורך כלל לעבודת ה' – כי אם עוסק בדברים הנצרכים לקיום העולם, אזי הוא בגדר של 'בכל דרכיך דעהו', וממילא הוא נשאר עדיין מחובר לאור ה' – ואף על פי כן כשחוזר ושב לעבודת ה' אחר כך לתורה ולתפלה ומבקש מחילה מה' על שהיה אפשר לו לעסוק אז בתורה ולא עסק ה' יסלח לו, כמאמר רז"ל (יומא פו.). 'עבר על מצות עשה ושב לא זו משם עד שמוחלין לו'.

ולזה תקנו ברכת 'סלח לנו' שלש פעמים בכל יום – ולכאורה תמוה, האם בכל שעה נכשלים בעוונות. אלא הכוונה – על עון ביטול תורה שאין אדם ניצול ממנו בכל יום, וכמו התמיד שהיה מכפר על מצות עשה (יומא לו.). ואין זה 'אחטא ואשוב' אלא אם כן שבשעת החטא ממש הוא סומך על התשובה ולכך חוטא כמו שנתבאר במקום אחר – אבל אם בשעת החטא אינו חושב על תשובה, אלא שבאותה שעה התגבר עליו היצר הרע, זה לא נקרא אחטא ואשוב, אלא רק כשחושב בשעת מעשה, מה יקרה ממה שאחטא כעת, הרי אחר כך אוכל לשוב בתשובה – אז אין מספיקים בידו לעשות תשובה.

קיום התורה והמצוות תלוי בזכירת עניין המסירות נפש

ובבן, נתבאר בכל זה איך 'קרוב אליך הדבר מאוד', כי כל יהודי יש לו בלבו ונפשו, 'בפיך ובלבבך', בירושה מהאבות הק', את כל ההכנה למסירות נפש, וכפי שנתגלה במשך קורות ימי ישראל שכאשר זה היה נוגע למסירות נפש היו מוכנים לכך כל סוגי היהודים, וממילא פשוט לכל אחד שאם יגיע חלילה למצב כזה שיידרש ממנו מסירות נפש, בוודאי ימסור את נפשו. ומעתה צריך רק חשבון פשוט – אם אני מוכן לזה, לייסורי מוות הקשים, למה בדברים פשוטים וקלים מזה לא אוכל להתגבר בהם במלחמה כנגד היצר הרע.

ובזה יובן למה צוה משה רבינו ע"ה במשנה תורה לדור שנכנסו לארץ לקרות קריאת שמע פעמים בכל יום לקבל עליו מלכות שמים במסירת נפש – כמו שאומרים בקריאת שמע "ובכל נפשך", "אפילו נוטל את נפשך" (נרכות סא:), וכן איתא

בב"ח על דברי הטור (או"ח סימן סא) "ויקראנה באימה וביראה ובכוונה", "ונראה דאימה ויראה זו היא באופן זה שיכוין בשעה שהוא קורא שמע לקבל עליו עול מלכות שמים להיות נהרג על קדוש השם המיוחד, דזהו 'ובכל נפשך' 'אפילו נוטל את נפשך', ועל זה אמר הכתוב (תהלים מד, כג) 'כי עליך הורגנו כל היום', כי אז בכוונה זו יקראנה באימה וביראה ברתת ובזיע" (והובאו דברי הב"ח למעשה במשנה ברורה (שס סק"ג)).

ובכן בקריאת שמע כל יהודי חושב על מסירות נפש, וקשה, למה צריך לדבר על מסירות נפש - והלא הבטיח להם 'פחדכם ומוראכם יתן ה' וגו' - התוכנית הייתה שנכנסים לארץ ישראל ומנצחים את כל הגויים וחיים מתוך רוגע ושלוה. אלו ניסיונות עומדים להיות שיצטרכו בשבילם מסירות נפש, הרי זה דבר שקשור לזמן הגלות, אבל כשיהודים נכנסים לארץ ישראל לכאורה אין צורך בזה -

אלא משום שקיום התורה ומצותיה תלוי בזה - אין מתכוונים למסירות נפש שיצטרכו חלילה למות, אלא לחיות עם מסירות נפש, קובעים את ה'בכל נפשך' שהאדם יהיה כל כך קבוע בנפשו שמוכן למסירות נפש בפועל, כדי שמזה ילמד שיכול לחיות עם מסירות נפש - שיזכור תמיד ענין מסירת נפשו לה' על יחודו שיהיה קבוע בלבו תמיד ממש יומם ולילה לא ימיש מזכרונו כי בזה יוכל לעמוד נגד יצרו לנצחו תמיד בכל עת ובכל שעה כנ"ל - כל הכח של יהודי להתגבר על היצר הרע, להתרחק מאיסורים בסור מרע, ולהתגבר לעשות תורה ומצוות שהיצר הרע מונע ומפריע מלקיימם, זהו בכח ה'בכל נפשך', שזה כח שנותנים לאדם שיוכל ללחום כנגד זה, עכדה"ק של התניא.

הלימוד מן השואה הנוראה

וחשבתי על פי זה, כי הנה אמנם אנו יודעים כי "בהדי כבשי דרחמנא למה לך" (נרכות י.), ובגמרא (מנחות כט:) איתא שכאשר צפה משה רבינו ששוקלין את בשרו של רבי עקיבא במקולין, אמר לפני הקב"ה "רבוש"ע, זו תורה וזו שכרה", אמר לו "שתוק, כך עלה במחשבה". אסור לשאול, אסור לחשוב. אולם כל זה נוגע לחשוב למה הקב"ה עשה כך, "כי לא מחשבותי מחשבותיכם" (ישעיה נה, ט), אסור לחשוב, אבל

וודאי שאפשר ללמוד. ונראה שלעניינינו הלימוד מן השואה הנוראה, הוא המסירות נפש על קידוש ה' שהיה שם, כאשר שמענו את המעשיות והעובדות נפלאות איך שיהודים מסרו נפשם על קידוש ה' לקיים תורה ומצוות, שדבר זה נותן לנו את הכח לחיות חיים עם מסירות נפש. יש אופן של לקרוא קריאת שמע, שמזה באים לחשבון זה - שאם אנו מוכנים למסירות נפש למיתה, וודאי שיש לנו את הכח למסור את תאוותינו ואת רצונותינו לעבודת ה', ויש אופן של התבוננות ביהודים שחיו במצב כזה, שיצאה נפשם על קידוש ה', שזה ממחיש כמה אנו היהודים מוכנים למסור נפשנו בכל הכוחות למסירות נפש וזה נותן לנו את הכוחות לחיות את החיים שלנו באופן של מסירות נפש.

אין הכי נמי, העניין של מיתה ה"י הוא דבר שהקב"ה מוזמין לפעמים רחוקות, במשך הדורות, כי אין זה דבר שההקב"ה רוצה מכל יהודי, אבל לחיות עם מסירות נפש זה דבר שהוא רוצה מכל אחד ואחד. וזאת בשבירת הטבע, שזהו תפקידנו וכדברי הרבי ר' אלימלך זי"ע (נפטיל קטן סוף טו) ש"האדם לא נברא בעולם רק לשבר את הטבע". זה התפקיד של יהודי, לשבר, לא להיכנע ליצריו ולרצונותיו הטבעיים, ואת זה עושים בכח המסירות נפש.

דבר זה מקרב אותנו לעבודת ה', זה פועל 'כי קרוב אליך הדבר מאוד', גם לדורנו אנו עבודת ה' היא קרובה מאוד. ואמנם מחד גיסא התניא כאן מדבר על דרישות מאוד גדולות, 'לא פסיק פומיה מגירסא', 'תפלה בכונה בכל כחו ממש'. בוודאי שדברים אלו הם מדרגות גדולות שאינן שייכות לכל אחד, אבל למעשה כל יהודי במדרגה שלו, עם הקושי המיוחד שלו, העבודה המוטלת עליו היא להתגבר על זה עם הכח של מסירות נפש. מנסים להתפלל יותר טוב, משתדלים להתייגע בתפילה, כל דבר שעושים זה עם כח של מסירות נפש.

'ויבן נח מזבח' - שלא שקע בייאוש אלא התחיל לבנות את העולם מחדש

ומעניין לעניין, הנה בפרשתנו פרשת נח איתא (מ, כ) שכאשר יצא נח מן התיבה "ויבן נח מזבח לה'". והנה הבה נדמה לעצמינו, איך שנח יצא מהתיבה ומצא חורבן

גדול ועצום, לא נשאר מאומה מכל העולם, לא אנשים לא בעלי חיים ולא אילנות, "וימח כל היקום", כל העולם נחרב. אנו יודעים שאנשים שיצאו מהמלחמה הנוראה ומצאו את העיר שלהם חרבה, נפלו לדיכאון גדול, עד שבקושי נשארו בדעתם, כי מטבע האדם שקשה מאוד לסבול חורבן, ומה נדבר בנח שלא מצא כלום, הרי וודאי היה יכול להישבר לגמרי.

אולם לא כן נח, שהתבונן מה יהיה ממה שיהיה בעצבות ובמרה שחורה, אין זה תכלית, אדרבה, צריך להתחיל לבנות את העולם מחדש, להתחיל עם קרבנות, עם עבודת ה', עם מה שיש. וזה היה עבודת כל הצדיקים אחר המלחמה, האדם באופן טבעי נהיה מיואש אחר חורבן גדול כזה, ואילו גדולי ישראל התחילו לבנות בתי מדרשים ומוסדות חדשים, ליקטו מחדש את הקהילות, הכל התחילו מהתחלה, כדי שיוכלו שוב לבנות את העולם. אלו הם שני הדרכים העומדים לפני האדם אחר מצב כזה, אפשר לראות את ההיעדר והחיסרון הגדול, ולשקוע בעצבות, ובכך להמשיך את מצב החורבן, ואפשר להתחזק לעשייה טובה, לבנות מחדש, בבחינת 'ויבן נח מזבח'.

ואנו נמצאים בהמשך לאותו מצב שבונים מחדש את החורבן הזה, וכל אחד ואחד, בכל עבודת ה' שעושה, עם כל התקרבות, הוא ממשיך את בניין העולם מחדש אחר החורבן הגדול, ובפרט כאשר מתאספים יחד, בתכלית להוסיף עוד בתורה ובתפילה ובמידות טובות, הרי מוסיפים והולכים על הבניין שהתחילו גדולי ישראל לבנותו אחר החורבן. ובכן יהי רצון שנוזכה באמת לעבוד את ה' כראוי, באופן של מסירות נפש והתגברות על הקשיים הטבעיים, וזכות בעל ההילולא זי"ע הי"ד תגן בעדינו וימליץ יושר בעדינו, אמן ואמן.

